

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Илиана Павлова Колева, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в научна област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Теория на журналистиката и медиите) с дисертационен труд на тема: „Аудитория и журналистика. Социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика“, представен от Мария Александрова Попова, катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Темата на дисертационният труд *„Аудитория и журналистика. Социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика“* е безспорно актуална, тя обхваща и разглежда важни аспекти от динамиката и промените в областта на обществените комуникации и медиите, настъпили в резултат от развитието на технологиите през последните десетилетия. Разработен в дълбочина, с прецизност и добра теоретична основа, дисертационният труд е приносен за българското медиазнание и теория на журналистиката и отразява важни аспекти от промените, свързани с аудиториите и тяхното поведение, създаването и потреблението на медийни съдържания, появата на нови форми на журналистическа дейност и др. Основната цел на дисертационния труд е *„анализ на социалното и комуникационно поведение на активната аудитория, която взема лично участие в процеса на създаване, споделяне и оценка на информацията в медийното пространство“* (с. 14). За постигането на тази цел в дисертационния труд се използват различни изследователски перспективи и научни подходи.

В изследването задълбочено и изчерпателно са проучени широк кръг от теоретични източници и е систематизиран важен научен опит в областта. В структурно отношение дисертационния труд се състои от 5 глави, увод, заключение, библиография и приложение. Във всяка една от частите се разглеждат различни аспекти на промените в аудиториите и журналистиката. В първа глава – промените в поведението на аудиториите (пасивни потребители, просюмъри, активни овластени потребители), във втора глава се разглежда гражданското участие в медиите (гражданската журналистика), в трета е отделено внимание на гражданското съучастие в производството на медийно съдържание, в четвърта – интерактивността и диалогичността в мрежовата и мултимедийната журналистика, в пета глава акцентът е поставен върху емоциите, конструктивната журналистика и журналистика на решенията.

В приложение (с. 453 – 465) е представено осъщественото от автора през 2019 г. дълбочинно интервю с трима водещи български журналисти на високи редакционни позиции

в частната телевизия bTV. Целта е задълбочаване на разбирането на журналистическата работа и очертаване на трансформационните механизми в професията в условията на променена медийна и комуникационна среда, с активна гражданска аудитория, социални медии и мрежи.

Със съществен принос в дисертационния труд са проведените също така 3 собствени изследвания: (1.) Изследване по метода на контент анализа, отнасящо се до проявленията на журналистиката на участието; обект на наблюдение са централните новинарски емисии на трите водещи български телевизионни канала – частните bTV, Нова телевизия и първи канал на обществената БНТ в периода ноември – декември 2018 г. (с. 241 – 257); (2.) Изследване на мрежовата журналистика и взаимодействието между журналистите и аудиторията в традиционните и онлайн медии, реализирано от агенцията за медийни анализи „Perceptica“ през 2019 г. по поръчка на автора (с. 290 – 342); (3.) Във връзка с ролята на емоциите е проведеното изследване на добрите новини, основен обект е рубриката „Вярваме в доброто“, която се излъчва ежеседмично в централната новинарска емисия на частната българска телевизия bTV в продължение на шест години. Използваният метод е контент анализ (с. 385 – 394).

Резултатите от изследванията, както и проведените дълбочинни интервюта, показват развитието на българската журналистика и оформят един от основните изводи в дисертацията: *„Въпреки критиките за нейната изостаналост, липса на прозрачност на медийната собственост и на независимост, ниско ниво на свобода на словото, активното съучастие на потребителите спомага тя да следва общите медийни тенденции“* (с. 422).

Трите основни хипотези на дисертационния труд – за отслабената властова позиция на медиите и журналистиката в обществото, за засилената роля на потребителите като съучастници в създаването на журналистически съдържания и за измененията, които настъпват в самата журналистика в резултат на новата активна позиция на реципиента, се потвърждават в хода на изследването.

Библиографията към дисертационния труд (с. 426 – 452) включва 363 библиографски единици от ползвана и цитирана литература на български и чужди автори.

Дисертационният труд е в обем от 465 страници. Авторефератът представя коректно неговото съдържание.

II. Приноси на дисертационното изследване

Изцяло подкрепям отбелязаните приносни моменти в дисертационния труд. Дисертацията основателно споделя разбирането, че в сферата на обществените комуникации (и в частност на журналистиката) тенденцията е от създаване на съдържание към изграждане на контекст (с. 81). Налагат се трайни промени и в медийната организация на журналистическата култура – с все по-по-активно ориентирани към онлайн пространството организационни структури, утвърждават се форми на сътрудничество и взаимодействие с аудиторията, оформя се диалогичното медийно производство с възможности за персонализация на съдържанието и с ангажиране на вниманието на малки таргетни общности.

Дисертационният труд е с принос към изследване на българския медиен модел по отношение на журналистика на участието. Резултатите от проведеното изследване налагат извода, че *„журналистиката на участието е добре интегрирана в съдържанието на*

новинарските емисии на двете частни български телевизии bTV и Нова телевизия и частично в новинарската емисия на обществената БНТ1... На този етап, обаче, не се забелязва използването на множество методи при оценката и подбора на формите на журналистиката на участието, както и те винаги преминават през допълнителна редакторска проверка и обработка. Журналистите все още изпълняват традиционни професионални роли, а потребителите са възприемани основно като източници на информация или създатели на интересни истории, които да послужат като повод или допълнение в журналистическите материали“ (с. 255).

Като приносна за българското медиазнание и теорията на журналистиката откроявам четвърта глава, която разглежда емоциите и тяхното отношение към съвременния модел на медийно производство и медийно потребление. Акцентът върху теоретичната концепция за конструирането на т.нар. „емоционален труд“ позволява проблемът да бъде разгледан през призмата на релацията обективност – емоционалност в медиите.

Дисертационният труд е с принос в налагането в българското медиазнание на понятията „конструктивна журналистика“ и „журналистика на решенията“.

Изцяло споделям извода, че сме свидетели на надграждане на различите видове журналистически дейности, както и появата на нови варианти: *„гражданската журналистика се прецизира в алтернативна и активистка журналистика, контекстуализирана журналистика, журналистика за решенията, онлайн журналистиката се модифицира в изменчива журналистика и мрежова журналистика, заявяват се предимно интернет базираните форми на журналистиката на участието и мултимедийната журналистика“ (с. 416 – 417).*

III. Бележки и препоръки

Препоръчвам дисертационния труд да бъде издаден с цел резултатите от него да достигнат до повече читатели.

Като посока за бъдещо изследване и задълбочаване на проучванията в сферата на медийната и журналистическата теория е въпросът ми, свързан с основното допускане в дисертационния труд, че *„Медийният човек е все повече виртуален, а виртуалният човек е още повече граждански осъзнат и социално рефлексивен“ (с. 14).* Дали именно заради технологичната си свързаност (възприемана все повече като естествена свързаност понякога със стотици хиляди „приятели“, връзката с които във всеки един момент може да бъде прекъсната и подменена с друга), все повече не се очертава и обратната тенденция – за бърз разпад на общностите, за отслабена гражданска осъзнатост по отношение на фундаментални принципи на гражданското общество, за отслабена социална рефлексия именно като следствие от персонализацията в комуникациите и изграждането на социалните мрежи (аудитории) около отделния потребител?

IV. Заключение

Като имам предвид отбелязаните качества на дисертационния труд *„Аудитория и журналистика. Социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика“ изразявам своето положително отношение и подкрепям*

присъждането на образователната и научна степен „доктор на науките“ на Мария Александрова Попова в научна област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Теория на журналистиката и медиите).

4.07.2022 г.